

REMISSVAR

2022-11-25

Dnr: BO 2022-0206

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Anpassningar av svensk rätt till EU:s förordningar om interoperabilitet (Ds 2022:21)

(dnr Ju2022/02786)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som sedan den 1 januari 2020 är lag i Sverige.

Barnombudsmannen avgränsar sitt yttrande till övergripande synpunkter samt i anslutning till detta kommentarer till vissa förslag som bedöms vara särskilt relevanta utifrån ett barnrättsperspektiv.

Övergripande synpunkter

Barnombudsmannen anser att det underlag som finns i promemorian inte är tillräckligt för att en bedömning ska kunna göras av om de förslag som läggs är motiverade och väl avvägda utifrån olika relevanta perspektiv för barn. Detta gör att Barnombudsmannen utifrån innehållet i promemorian inte kan tillstyrka förslagen och bedömningarna.

Om regeringen skulle välja att gå vidare med promemorians förslag krävs att en fördjupad analys av konsekvenserna för barn och barns rättigheter görs i det fortsatta författningsarbetet och att det som bedöms vara barnets bästa bedöms och beaktas i första hand när de slutliga förslagen utformas och motiveras. Lämpliga åtgärder för att minimera eventuella negativa konsekvenser för barn och barns rättigheter behöver också föreslås.

Analys av konsekvenser för barn och barns rättigheter behöver redovisas för samtliga förslag som läggs fram, och alltså inte bara för de förslag som rör utlänningsrättens område.

Barnombudsmannen vill också understryka att rättigheterna i barnkonventionen gäller alla barn under 18 år och inte endast barn under 12 år. Liksom att det av artikel 3.1 i barnkonventionen framgår att vid *alla* åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

Analyser av konsekvenser för barn och barns rättigheter

Såvitt Barnombudsmannen förstår kan förordningarna och de förslag som lämnas i promemorian innebära ingripande konsekvenser för de enskilda som berörs. I promemorian bekräftas detta bl.a. på s. 177 f: Personuppgifter kommer att behandlas, även barns personuppgifter. Vidare kommer fotografier och fingeravtryck att tas i fler fall – eller i vart fall för fler syften – än i dag. Regleringen innebär ett visst intrång i den personliga integriteten för de enskilda som berörs.

Utifrån detta anser Barnombudsmannen att det är mycket problematiskt att det i promemorian saknas tydliga och fördjupade analyser av konsekvenserna för barn och barns rättigheter utifrån barnkonventionen.

I proposition 2017/18:186, Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter, s. 96, anges bl.a. följande om principen om barnets bästa som ett tillvägagångssätt i beslutsprocesser: *Den aktuella principen innebär att när ett enskilt barn eller en grupp barn kommer att påverkas av ett beslut, måste beslutsprocessen innehålla en utvärdering av eventuella positiva eller negativa konsekvenser för barnet eller barnen. I beslutet ska beslutsfattaren dessutom motivera på vilket sätt hänsyn har tagits till barnets bästa, dvs. vad som beslutsfattaren ansett vara barnets bästa, vilka kriterier detta grundas på och hur barnets intressen vägts mot andra intressen, vare sig dessa handlar om övergripande policyfrågor eller enskilda fall.*

Barnombudsmannen konstaterar att det saknas sådana analyser i promemorian.

Som exempel kan nämnas att det i *avsnitt 4 om utgångspunkter* för förslagen anges att relevanta artiklar i barnkonventionen är artikel 3 om barnets bästa och artikel 16 om rätten till privatliv. Därefter görs dock ingen analys av hur dessa rättigheter påverkas av förslagen, varken i samband med förslag och bedömningar eller i avsnittet om konsekvenser för den personliga integriteten och barnets rättigheter.

Barnombudsmannen vill i sammanhanget lyfta att även andra rättigheter i barnkonventionen bör vara relevanta för frågan, t.ex. artikel 12 om barns rätt att få uttrycka sin åsikt och få den beaktad utifrån ålder och mognad samt artikel 2 om barns rätt till likabehandling och icke-diskriminering.

I *avsnitt 17 om konsekvenser* anges bl.a. att behandling av personuppgifter enligt förordningarna ska ske med fullständig respekt för mänsklig värdighet och integritet samt grundläggande rättigheter, inbegripet rätten till respekt för privatlivet och skydd av personuppgifter. Särskild hänsyn ska tas till barn, äldre, personer med funktionsnedsättning och personer i behov av internationellt skydd. Barnets bästa ska komma i främsta rummet. Vad avser förslagen om en skyldighet att låta sig fotograferas och lämna fingeravtryck anges bl.a. att de bedöms vara förenliga med de rättigheter och principer som fastställs i bl.a. barnkonventionen. Samt att principen om barnets bästa är central vid alla åtgärder som rör barn och åtgärderna ska genomföras på ett barnvänligt och barnanpassat sätt.

Samtidigt saknas, som nämnts ovan, tydliga analyser av konsekvenser kopplade till barns rättigheter för det fall förslagen genomförs, och uppgifter om på vilket sätt barnets bästa i enlighet med artikel 3 i barnkonventionen har bedömts vad gäller förslagen och bedömningarna.

Vad gäller *avsnitt 9.5 om användning av CIR på utlänningsrättens område* anges att de rättigheter i bl.a. barnkonventionen som aktualiseras inte är absoluta utan

får inskränkas under vissa förutsättningar och att den föreslagna åtgärden är förenlig med bl.a. konventionen (t.ex. s. 91-92). Det redogörs dock inte för hur förslaget är förenligt med barnkonventionen.

Det anges vidare att sökningar inte är tillåtna när det gäller barn under 12 år, såvida det inte sker för barnets bästa. Såvitt Barnombudsmannen kan se utvecklas det dock ingenstans vad "barnets bästa" kan innebära i sammanhanget.

Otillräckliga förarbetsuttalanden kan leda till svårigheter för rättstillämparen och en godtycklighet i användningen av regelverket. Något som i en förlängning kan få negativa konsekvenser för barn och deras rättigheter enligt barnkonventionen, t.ex. vad avser artikel 2 om rätten till likabehandling och icke-diskriminering.

Föredragande i ärendet har varit juristen Karin Juhlén. I den slutliga handläggningen har även biträdande avdelningschefen Tove Björnheden deltagit.

Elisabeth Dahlin
Barnombudsman